

I byznys musí dbát na lidská práva

Od Nového roku vstoupí v účinnost nařízení, které stanovuje povinnost náležitě péče v dodavatelském řetězci pro některé dovozce cínu, tantalu, wolframu, jejich rud a zlata.

Lidská práva hrají v mezinárodních hospodářských vztazích stále významnější úlohu. Kontrola dodavatelů již není jen otázkou společenských odpovědnosti nebo mediálního obrazu, ale je přísně upravena zákony. Například od roku 2010 zakazuje ve Spojených státech takzvaný Dodd-Frank Act dovoz určitých nerostů z Demokratické republiky Kongo – nikoli v rámci sankcí, ale v rámci boje proti porušování lidských práv. V EU byl zase nařízením č. 2368/2002 vydán zákaz dovozu diamantů bez platného certifikátu podle takzvaného kimberleyského procesu. Tento koncept prosazování omezování porušování lidských práv prostřednictvím zákazů dovozu tedy není ani na evropské úrovni žádnou novinkou.

Lidská práva hrají v mezinárodních hospodářských vztazích stále významnější úlohu. Kontrola dodavatelů již není jen otázkou společenských odpovědnosti nebo mediálního obrazu, ale je přísně upravena zákony. Například od roku 2010 zakazuje ve Spojených státech takzvaný Dodd-Frank Act dovoz určitých nerostů z Demokratické republiky Kongo – nikoli v rámci sankcí, ale v rámci boje proti porušování lidských práv. V EU byl zase nařízením č. 2368/2002 vydán zákaz dovozu diamantů bez platného certifikátu podle takzvaného kimberleyského procesu. Tento koncept prosazování omezování porušování lidských práv prostřednictvím zákazů dovozu tedy není ani na evropské úrovni žádnou novinkou.

Cíl a oblast působnosti

V roce 2017 vstoupilo v platnost nařízení č. 2017/821, které od 1. ledna 2021 stanoví povinnost náležitě péče v dodavatelském řetězci pro některé dovozce cínu, tantalu, wolframu, jejich rud a zlata. Cílem je v nestabilních oblastech bohatých na nerostné suroviny ztížit financování ozbrojených konfliktů z obchodů se surovinami a zamezit porušování lidských práv.

Úplný seznam dotčených nerostných surovin, takzvaných konfliktních minerálů, je uveden v příloze I tohoto nařízení. Ustanovení se přitom týkají veškerých částí řetězce – těžbou počínaje, konečným výrobkem konče.

V předpisu je definováno, kdo má povinnosti unijního dovozce. Tím je každá fyzická nebo

právní osoba, která deklaruje nerostné suroviny nebo kovy za účelem jejich propuštění do volného (evropského) oběhu či jejímž jménem je toto prohlášení učiněno. Povinnosti platí i pro subjekty zabývající se tavením a rafinací. Jsou však stanoveny minimální roční objemy dovozů. Dovozy spadající do oblasti působnosti nařízení až při překročení těchto prahových hodnot. Osvobozeny jsou například zásoby z doby před rokem 2013 a částečně i nerostné suroviny z recyklovaných zdrojů.

Pro podniky, které v dodavatelském řetězci následují, sice tato ustanovení (ještě) neplatí přímo, mohou si ale dobrovolně provést *due diligence* prověrku a nechat ji potvrdit Evropskou komisí. Podle odhadů se toto nařízení přímo dotkne zhruba tisícovky podniků.

Nařízení nijak taxativně nestanoví, které oblasti jsou považovány za postižené konfliktem a za vysoce rizikové. Každý unijní dovozce si musí sám ověřit, zda lze nějakou oblast takto klasifikovat. Za takové jsou považovány oblasti, v nichž probíhá ozbrojený konflikt či „*přetrvává nestabilita*“ po jeho ukončení. Dále sem spadají i oblasti, ve kterých je „*státní správa a bezpečnost slabá nebo neexistuje*“ a ve kterých dochází k všeobecně rozšířenému a systematickému porušování mezinárodního práva, včetně porušování lidských práv.

Úplný seznam dotčených oblastí dosud chybí. Neurčitost pojmu „*oblasti postižené konfliktem či vysoce rizikové oblasti*“ představuje významné riziko vzhledem k právní jistotě. Doporučením Komise 2018/1149 byly sice vydány pokyny k výkladu pojmů, ale zbývá doufat, že do 1. ledna 2021 bude vydán i konkrétní seznam.

Přísnější povinnost náležitě péče neplatí pouze v případech, kdy nerostné suroviny nebo kovy pocházejí přímo z nějaké oblasti postižené konfliktem či vysoce rizikové oblasti. Zpřísněná povinnost náležitě péče se vztahuje i na jednotlivé součásti dodavatelského řetězce, které přes takovou oblast vedou nebo jejichž původ je pochybný.

Povinnosti dovozce

Dovozců nerostných surovin a kovů se týkají nejrůznější povinnosti: vytvoření systému řízení rizik, strategie řízení rizik, nezávislé audity prováděné třetí stranou či poskytování informací. Nařízení tyto povinnosti neupravuje vyčerpávajícím způsobem, ale odkazuje na Pokyny OECD pro náležitou péči v zodpovědných dodavatelských řetězcích nerostných surovin z oblastí postižených konflikty a vysoce rizikových oblastí.¹

Kromě odhadu rizika dále existuje i povinnost zřídit systém zpětné vysledovatelnosti řetězce kontroly nebo dodavatelského řetězce. Jestliže konflikt nerostné suroviny nebo kovy pocházejí z konfliktních či vysoce rizikových oblastí, zpřísňuje se povinnost opatřit si informace.

Předpis stanoví, že na dodržování povinnosti náležitě péče jsou povinni dohlížet vyšší vedoucí pracovníci – jedná se tedy o další úkol pro osobu zodpovědnou za compliance. Platí povinnost dokumentace a uchování záznamů (nejméně pět let), do dohod s dodavateli musí být přidána příslušná ustanovení a musí být zaveden mechanismus pro oznamování, respektive podávání stížností.

Podobně jako u GDPR je i zde vyžadována analýza rizik, vytvoření plánu řízení rizik a jejich realizace. Přitom musí být zapojeni „vyšší vedoucí pracovníci“.

Nařízení rozlišuje řízení rizik pro „nerostné suroviny“ a řízení rizik pro „konfliktní kovy“. U konfliktních minerálů / nerostných surovin platí povinnost dokládání a dokumentace pro celý dodavatelský řetězec a podle toho se pak stanovuje riziko vzniku nedostatků. Za tímto účelem se použijí pokyny OECD a na základě získaných poznatků se pak sestaví plán řízení rizik.

Konfliktní kovy po roztavení nebo zpracování již nelze zpětně vysledovat až k jejich původu. Jestliže lze doložit zprávy o nezávislém auditu provedeném třetí stranou, je stanovena možnost omezit povinnost provádět kontroly na část dodavatelského řetězce od subjektu zabývajícího se tavením po dovozce. Pokud takováto zpráva o auditu k dispozici není, musí být dodrženy stejné povinnosti náležitě péče jako u nerostných surovin.

Audit a vykazovací povinnost

Plnění povinností musí být ověřováno nezávislými třetími stranami, přičemž okamžik provedení auditu ani četnost podrobně upraveny nejsou.

Audit není nutný tehdy, pokud lze předložit „věcné důkazy“, že všechny subjekty v dodavatelském řetězci zabývající se tavením dodržují toto nařízení. Tato podmínka je splněna, jestliže jsou subjekty zabývající se tavením uvedené na Seznamu celosvětových zodpovědných subjektů zabývajících se tavením a rafinací vedeném Evropskou komisí. Takovýto seznam dosud nebyl vydán.

Zpráva o auditu musí být předložena národním orgánům dohledu. V Česku jím je ministerstvo průmyslu a obchodu. Dovozce dále musí každoročně zveřejňovat na svých internetových stránkách informace o provádění své strategie ke zmírnění rizik a poskytovat svým odběratelům informace o dodavatelském řetězci. Za účelem zjednodušeného plnění povinností poskytuje Evropská komise standardizovaný program compliance.² Plnění povinnosti náležitě péče rovněž sleduje ministerstvo průmyslu a obchodu.

V minulosti se porušování lidských práv trpělo, nyní se však řeší nejen na úrovni EU, ale i na úrovni jednotlivých států zákony, jejichž cílem je tomu zabránit.

Postesko-li by si několik málo českých firem, které jsou uvedenými ustanoveními dotčeny, nad náklady souvisejícími s vytvořením požadovaného systému řízení rizik, mohl by pohled na návrh německého zákona o dodavatelských řetězcích šokovat o to více. Tento zákon počítá s komplexní povinností německých firem garantovat sociální a ekologické standardy na všech úrovních hodnotového řetězce. Návrh zákona o dodržování společenské odpovědnosti podniků byl předložen i v Rakousku. Jeho účelem je boj proti nucené a dětské práci ve výrobních a dodavatelských řetězcích obuvi a textilí.

V Nizozemsku platí od roku 2019 zákon o povinnosti náležitě péče pro zamezování dětské práci (*Wet zorgplicht kinderarbeid*) a ve Spojeném království platí od roku 2016 *Modern Slavery Act 2015*, který má mimo jiné potlačovat otroctví, nucenou práci i obchodování s lidmi.

Dodržování lidských práv a ochrana životního prostředí v globalizovaných hodnotových řetězcích jsou již řadu let po celém světě významným tématem, a budou se tak stále více promítat do smluvních ustanovení českých firem se zahraničními zákazníky.

¹ Viz druhé vydání, 2013.

² Nařízení (EU) 2019/429 ze dne 11. 01. 2019.

Arthur Braun
advokát a partner,
bvp Braun Partners

Stefanie Syrch
Legal Trainee,
bvp Braun Partners